

LS 0005

Detta är intervju nr 5, med Fru Ellen Benson, född Eriksson, 1893 i Skrea församling.

Lennart Setterdahl: Kan Ni tala om för mig, Fru Benson, när Ni första gången hörde talas om Amerikaemigrationen?

Ellen Benson: Ja, det var nog när min bror lämnade .. när jag var bara åtta år. Men så hörde jag inte mycket om det, om Amerika.

L: Så det var på sätt och vis den första kontakten Ni fick med..

E: Jaa. Det tror jag.

För att när min äldste bror hade varit i Amerika i fem år - men då var jag - det var när jag föddes - så Han talade ju om Amerika ibland, men inte var jag intresserad, inte.

L: Ni menar att han skrev brev hem till föräldrarna?

E: Jaa. Men han kom också tillbaks och han talade ju mycket om Amerika och han brukar tala engelska till oss. Men; vi förstod ju ingenting.

L: Hur gammal var Ni då, när han kom tillbaka?

E: Ja, jag var nog endast ... jaa, vad var jag? Jag kommer inte ihåg, när jag föddes, tror jag.

L: Jaha, när han åkte

E: När han var tillbaka det var efter min mamma dog, jag var nog bara 3-4 år.

L: Jaha.

E: när han kom tillbaka.

L: Ni kommer inte ihåg anledningen till varför Er bror - vad var Er brors namn som

E: Johan, Johan Eriksson.

L: Hur gammal var han när han åkte till

E: Ja bara .. Han var.. Han var 20 år äldre än jag, så alltså var han 20 år när jag.. Han var nog bara 15 år när han lämnade, tror jag.

L: Jaha Och när han första gången kom tillbaka, hur gammal var han då när han

E: Ja ungefär 20 21 år.

L: När han kom tillbaka?

E: Ja, när han kom tillbaka, till Sverige!

L: Stannade han hemma i Sverige?

E: Jaa, han stannade hemma i Sverige. Han kom aldrig tillbaka till Amerika.

L: Kan Ni påminna Er något särskilt som han nämnde om Amerika?

E: Jo. Han talade mycket om Amerika, han var i Dubois factory, och han var i Buffalo, New York och - han arbetade i Hamnen där, i Buffalo - det vet jag Och han .. och han talade mycket om det, men jag kommer inte ihåg något särskilt.

L: Han gjorde inga jämförelser mellan Sverige och Amerika?

E: Jo, han tyckte Mycket bättre om Sverige då. Han trivdes inte i Amerika.

L: Nä.

E: Han var inte i - Han kom tillbaka - när han inte mårde bra.

L: Han nämnde inget om olikheter; alltså: i arbetets utförande

E: Ja. Det var mycket dåliga tider på den tiden när han var här, så han

L: I Amerika?

E: Jaa. Mycket dåligt.

L: Och detta var 19?

E: ...

L: Alltså Ni är född-93 och han..

E: Ja. Jag var född när han var i Amerika, så antagligtvis så var det

L: 1885

E: Ja, something

L: Jaha.

E: Men; Tiderna var mycket dåliga då. Och han .. Han brukar tala om att han sov på kajen i Buffalo, en sådan där - Han hade ingenstans att sova! Jag vet inte om han skojade med oss!!

L: Jaha.

Kan Ni komma ihåg några ytterligare från bygden, ifrån Skreanäs, alltså, som emigrerat till Amerika och kommit tillbaka? Eller Orsaken: Varför de emigrerade? Var det dåliga arbetsförhållanden i Sverige eller var det?

E: Jaa, det var detnog. Nej, min bror lämnade ju, min bror Karl han lämnade ju för det var ju dåliga tider. De hade ju inte mycket arbete där. Så han reste då hit. Men det är den första sedan som min bror kom tillbaks som

L: Får jag fråga någonting om Ert föräldrahem. Er far var fiskare?

E: Ja.

L: Och han var mestadels ute på fisketurer?

E: Jaa. När jag var liten så var han ute mycket, men senare tiden så fiskade han lax och då var han hemma - på senare åren.

L: Jaha. Så han lejde folk till att göra arbetet - hade ni en liten jordbruksfastighet, eller?

E: Nej. De hade ingen jord

L: Inga djur?

E: Nej. Jo, ja, Nej. Kanske några höns, för husbehov!

L: Jaha.

E: Nej. De hade inget lantbruk alls.

L: Ni hade ytterligare fem syskon?

E: Jaa.

L: Och de är döda nu, de

E: Ja.

L: Och de var födda allesammans i föräldrahemmet i Skrea?

E: Jaa.

L: Var Era föräldrar nöjda med arbetsförhållandena; alltså: Er far med det ekonomiska

E: Ja. Min far var nöjd med allting. Han var en sådan som trodde att det var allt han skulle ha i livet. Han var belåten med vad han hade.

L: Jag är säker på att han hörde någonting om emigrationen

E: Ja.

L: Det talade aldrig Er far

E: Nej, aldrig.

L: Så; de hade inga idéer för eller emot? emigrationen som

E: Nej. Nej.

L: Nähä.

Om jag frågar om Er skolgång. Ni gick i småskola i Skrea?

E: Jaha. Skrea.

L: Kommer Ni ihåg lärarens namn?

E: Vad hette hon? Jag kommer inte .. inte ihåg min småskollärarinns namn, men Dahlstrand var när jag gick högskolan, det var Dahlstrand.

L: Och Ni var konfirmerad i Skrea?

E: Ja

L: Skrea kyrka.

E: Skrea kyrka.

L: Och kyrkoherde?

E: Pastor Steyer.

L: Pastor Steyer.

E: mhm.

L: Ni kan inte påminna Er att han nämnde någonting för er konfirmationselever, någonting om Amerikaemigrationen, att det var många som

E: Nej, det kommer jag inte ihåg.

L: Nej.

Var det något tal sinsemellan eleverna att de skulle åka till Amerika eller få det bättre?

E: Nej. Det tror jag inte! Det hörde jag inte! Jag kommer aldrig ihåg att det var tal om Amerika. Enda som jag tror var min bror, som skrev och ville och tyckte att vi skulle komma och att det var mycket bättre för oss här. Och så - därför - Jag blev den enda som lämnade. De andra stannade hemma..

L: Så.. Det var ingen riktig Amerikafeber i

E: Nej.

L: i området?

E: Nej. Nej, det var det inte. Inte då på den tiden, när Jag var ung.

L: Det var inget tal om arbetsvandringar till Tyskland eller Danmark?

E: Nej.

L: Inte det heller.

E: mhm.

L: Angående politisk aktivitet: det var inget särskilt i görningen för att få det bättre för arbetarna och sånt på den tiden, alltså att ni skulle bilda något..

E: Jo, det var nog mycket socialdemokrater och man hörde mycket om sånt där, men jag vet inte, inte intresserad av

L: De yngre var inte något vidare för - eftersom de inte

E: Nej, inte mina syskon vad jag vet.

L: Nehej.

E: Inte på den .. Jag tror nog att det blev mera senare, efter att jag lämnat.

L: När Ni fick brev och sånt från Er äldre bror; han skickade inte hem några saker eller någonting från Amerika, som Ni kommer ihåg?

E: Nej: inte Han men en moster brukade göra det, min moster sände oss ofta.

L: Tyckte Ni att dessa saker var särskilt fina?

E: Å! De var enastående fina!

L: Jaha. Vad var det för slags..

E: Tyg! Mer to förkläder för oss, för di visste vi var fattiga och behövde kläder.

L: Det gick inte att få sånt i Sverige?

E: Inte de samma tygerna som vi fick ifrån Amerika. De var ju någonting alldeles något enastående,, vi tyckte!

L: Skickade de pengar någon gång ifrån Amerika, eller?

E: Ja, min bror brukar göra det till min far, mhm.

L: Och det var kärkommet?

E: Ja, mycket kärkommet.

L: Jaha. Fanns det något i Ert hem som hade anknytning till Amerika, någon bit från en båt, eller någon tidning som Ni klippte ur?

E: Nä, inte vad jag kommer ihåg! Nej.

L: Nej. Kommer Ni ihåg om Ni fick höra talas om Amerika i skolan? Något särskilt.

E: Inte som jag kommer ihåg. Det kan väl hända men jag kan inte minnas det.

L: Nehej.

Kommer Ni ihåg om någon kom tillbaka i bygden som hade varit i Amerika tidigare och emigrerat? Om de intog en särställning till resten av folket; alltså: om de var klädda på annat sätt, eller Hade med sig nya idéer, var föregångsmän i bygden? Ni kommer inte ihåg någon som kom tillbaka?

E: ... Jag kan inte tänka på någon som kom tillbaks. Jag kanske kommer.. Inte Nu åtminstone.

L: Nej. Vet Ni om det under Er uppväxttid fanns tidningar som propagerade för Amerikaresor, alltså billiga resor på båt? Att ni skulle resa. Att det var ett föregångsland i Amerika till exempel?

E: Nej! Jag kommer inte ihåg det heller, inte

L: nähä.

Var det någon i familjen, i Ert hem, som talade om att ni skulle emigrera till Amerika; alltså efter Er bror hade varit där, alltså att

E: Ja, min äldste bror tyckte ju att jag skulle resa. Han tyckte ju att det skulle bli bästa för mig. För han hade ju ändrat sina idéer tror jag lite efter han kom tillbaks.

L: Han trodde det var lättare också för en.. en

E: Ja för en

L: flicka att klara sig än

E: Ja, att klara sig här. Ja.

L: Jaha.

E: Men; det var inget av mina andra syskon som ville resa dit. De var alla emot på det att jag skulle resa också.

L: Och när Ni kom fram till den dan då Ni beslutade Er för att åka till Amerika: Vad var den egentliga orsaken? Var det äventyrslusta, eller var det

E: Nä, jag tror inte heller! Jag vet inte. Det var nog min bror som beskrev och gjorde det 'låt' så mycket bättre, så jag tänkte: Jag reser nog, och ser vad det är! Jag kan inte veta annars

L: Hur fick Ni pengar till resan, alltså; hade Ni arbete

E: Min bror skickade mig pengar från Amerika.

L: Jaha. Alltså Ni hade inget särskilt arbete före

E: Nej.

L: utan det var Ni var mest i hemmet och hjälpte till.

E: Ja. Ja.

Min mor var död och vi hade - fick hjälpa till och sköta hemmet det bästa jag kunde.

L: Och.. Hur förberedde Ni resan, hur åkte Ni över? Hade Ni någon bestämd plan på att åka med någon bestämd båt eller?

E: Nja;

L: Hade Ni fått anvisningar ifrån Amerika hur

E: Ja, vi fick, jag fick då - ja. No. Ja, det var en man hemma och hälsade på och han skulle resa tillbaks på denna båten och den orsaken var det att jag reste på den Tiden. Jag kom båten; jag kom aldrig till som de andra gjorde.

L: Alltså Ni åkte först med tåget till Göteborg.

E: Jaa, till Göteborg.

L: Och därifrån?

E: Till.. Till

L: Tog Ni kanske tåget till Oslo.

E: Ja! Jag tror det!

L: Jaha.

Så Ni åkte med en norsk båt över till..

E: Nej: Det är Kanallinjen.

L: Och Ni åkte till England först?

E: Till England, thats That's it, ja. England.

L: Hur lång tid tog resan? Var den..

E: Å, Jag inte kommer.. Jag tyckte den var så lång så, Jag vet inte. Det var en Våldigt dålig resa. Det var Samtidigt som - Vad hette den båten som gick ner -

L: Titanic.

E: Ja. Vi lämnade

L: År 1912.

E: -12. Ja. Då kom jag hit. Vi lämnade Vi .. Den hade just Hade den just

L: Ja det var den 12 april den gick under.

E: Ja jag gick i mars så kom just hit

L: Alldeles före då.

E: Alldeles före den.

L: Jaha.

Och när Ni kom till Amerika, för första gången till New York,,

E: Jag kom inte till New York! Jag kom till.. till Boston.

L: Å, Boston.

E: Jag behövde aldrig gå igenom

L: Vad hade Ni för planer då? Hade Ni tänkt att stanna i ett par år, eller fem år, eller, åka tillbaka igen, eller

E: Jaa .. Jag tror nog jag hade tänkt att resa tillbaks, så fort som jag kunn'et. Och det gjorde jag också. Jag var bara i åtta år innan jag reste tillbaks!

L: Jaha.

E: Men jag stannade hemma ett år, sedan kom jag tillbaks igen.

L: Jaha. Vad fick Ni för.. Intryck utav arbeten Ni fick den första tiden? Var de lättare än i Sverige tror Ni?

E: Ja, jo det var de nog. Men det var ju svårt, man kunde inte förstå, tala

L: Ekonomiskt sett - var det bättre löner?

E: Ja, det var det ju. Jag fick 3 dollar i veckan. Jag arbetade som kökshjälp. Och då fick jag 3 dollar i veckan, så det var ju mycket för mig. Jag hade inte tjänat mycket förut.

L: Nu när Ni efter åtta år åkte hem till Sverige; var det bara för att hälsa på era bekanta.

E: Ja, det var för att hälsa på min far, som levde fortfarande då.

L: Ni tänkte inte alls på att stanna i Sverige utan

E: Ja, jag hade nog idéer att jag skulle göra det, men jag stannade bara ett år och så kom jag tillbaks, så reste jag tillbaks igen. Jag kom tillbaks igen och trodde att det skulle bli bättre här.

L: Det var på 20-talet det. 1920.

E: 1919 till jul reste jag hem och 1920 i oktober kom jag tillbaks.

L: Jaha. Kunde Ni märka att det var en .. Standarden utav .. levnaden, var den högre i Amerika jämfört med i Sverige?

E: Ja, mycket högre då; men nu

L: På vad vis?

E: Ja, det var .. Allting var bättre! Vi hade mera bekvämligheter och .. och Bättre betalning för det arbete vi gjorde, mycket bättre då, det tyckte Jag åtminstone. Jag var hemma länge nog, så jag kunde se hur det, hur det var.

L: Ja. Ni har inte varit hemma någon ytterligare gång?

E: Jo, 1952 reste jag och min man tillbaks.

Maken: 1953 var det.

L: Jaha.

E: -53, var det, det säger han, men -52 tror Jag.

L: Jaha. Och då hade Ni provat på en hel del år alltså i det amerikanska

E: Jaha

L: och sett fördelar utav, bättre

E: Då var det ju mycket bättre i Sverige. Då kunde man ju inte fatta att Sverige hade gått ikapp så enastående.

L: På vad sätt alltså märkte ni skillnaden mellan vad som var bättre och

L: Å! Allt! Allting tror jag! Det fanns inte mycket som inte var bättre! Bonads.. alltså som de bodde och och .. över hela taget så var det mycket bättre.

L: Ni säger, Fru Benson, att Ni hade fått brev från en moster och en bror i Amerika tidigare.

E: mhm

L: Deras vittnesmål om förhållandena i Amerika, stämde de in med vad Ni hittade och så?

E: Ja, det gjorde de, säkert. Och mycket, mycket som de hade skrivit det var alldeles

L: De hade inte med andra ord målat till en bättre tavla än den var, utan

E: Nej, nej, det tycker jag inte. Det var precis som di .. talade om. Särskilt min bror, han hade allt, så.

L: Jaha.

När Ni återvände 1920, var det många utav Era kamrater - konfirmationskamrater t ex - som hade åkt till Amerika efter Er?

E: Ja.. Inte många. Det var en familj som hela familjen nästan hade rest. Det var Janne. Annars vet jag ingen precis av mina skolkamrater där, såna som jag hade varit tillsammans med när jag växte upp, utom den ena familjen som reste.

L: Har Ni kvar några minnessaker från .. Er hembygd: kort eller

E: Ni menar sedan?

L: Alltså om Ni har

E: Sedan tiden jag var liten? Neej, inte från Den tiden har jag inget, utan .. psalmbok och bibel.

L: Jaha.

E: Psalmboken som jag fick när jag konfirmerades och alltså bibeln.

L: Jaha.

E: Annars vet jag inte om jag har något särskilt. Jag har sparat alla dödsannonser från mina äldre - fader och syskon som har dött och så.
Annars har jag ingenting särskilt. För jag har

Maken: Från Sverige.

E: Ja, jag har mycket från Sverige men det är mycket

L: i nyare versioner.

E: Ja. Jag har en målning utav min far, en målning av min far här.

L: Jaha.

E: And gjord när han var 70 .. 70 år ungefär.

L: Han var aldrig utomlands t ex i Danmark eller Tyskland, eller

E: Jo. Som pojk reste han på Tyskland och Danmark och seglade.

L: Genom sitt arbete.

E: Ja, han var sjöman på den tiden, innan han började fiska.

L: Jaha. Men sedan fiskade han

E: Ja. Sedan fiskade han. Ja.

L: Men sedan fiskade han; lax.

E: Ja, sedan fiskade han. Jaa, på senare år. Första tiden var det ju vanlig fiskning som gick längre ut till sjöss. Men på senare år alltså så var han bara hemma, för de hade laxfiske där vi bodde.

L: Jaha. Och det kanske blev mer och mer för varje år?

E: Å ja. Det blev mycket bättre så på senare år när han hade - han det väldigt bra. Han klarade sig fint efter han började med laxfisket. Förut var det ganska skralt ibland.

L: Ja Ni nämnde någon gång Fru Benson att Ni hade två mostrar och en morbror här;

E: Ja.

L: Kan Ni påminna Er när de kom över till Amerika?

E: Jaa, jag tror nog att det var -85 och så, kanske, jag är inte säker på det, men omkring det; 85 86 or some.. Någonting liknande.

L: Nämnde Er mor någonting om Anledningen till att

E: Min mor hade jag aldrig tillfälle att tala med. Och min far, han talade nog om det, men jag kommer inte ihåg någonting särskilt.

L: Det var inte någon ytterligare moster kvar i Sverige eller?

E: Nej. Ingen släkting från min mors sida kvar i Sverige. De hade rest hit allihop.

L: Så Ni visste inledningen till Varför de åkte utan

E: Nej, det var nog så di skulle få det bättre, antagligtvis, det är ju föruts.. Det var ju därför alla som reste hit, det var ju orsaken, att de tänkte att de skulle få det bättre. Och de reste till Dubois, mina mostrar var i Dubois, Pennsylvania, och min far var i Williamsport, Pennsylvania.

L: Och kan Ni påminna Er att de skrev någon gång hem och talade om att det var bra?

E: Jo, det gjorde de nog.

L: Skapliga tider.

E: Jaa, det tror jag. De skrev nog hem rätt så ofta, men så när mamma dog så var det ju inte detsamma, precis, och då hörde vi inte så mycket ifrån dem. Men de brukade skicka oss det ena med det andra, någon gång ibland, när det passade sig.

L: Ja. Var Ni gift, Fru Benson, när Ni åkte till Amerika, när Ni emigrerade?

E: Nej. Jag! Nej, o inte! Vi har varit gifta i 43 år och jag har varit i detta landet i 53, 54.
Så jag var bättre i tio år innan jag gifte mig.

Maken: I tio år innan

L: Ni gifte Er. Och Ni gifte Er med Henry Benson, hette han när han kom från Sverige, ja.

E: Ja. Men vi var inte bekanta ifrån Sverige. Vi blev bekanta här i Cleveland.

L: Jaså här i Cleveland.

E: Mhm.

L: Jaha.

Jaa. Jag ber att få tacka Er Fru Benson för den här intervjun och så kan jag få höra vad Er make säger om det här.

Transkriberat från kassettband 2011-01-13 /O-